

EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA PAPBİL YETENEK ANALİZİ VE AİLE DÖNÜTLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cansu DURSUN ÇİRCİ¹

GİRİŞ

Günden güne değişen ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuk ve çocuğa bakışın da farklılaşmasıyla birlikte ilişkilerdeki değişimlerinde kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır. Çocukluk ve yetişkinlik kavramlarının birbirinden ayrılmasıyla birlikte, çocuğa verilen anlam, önem ve değer değişmektedir. Bu noktada ebeveyn-çocuk ilişkisi değişmekte, ebeveynlik pratikleri farklılaşmakta, daha dijital bir toplumda yaşamının getirdiği olanaklar ve zorluklarla ebeveynler çocuklarının yetiştirilmesinde ek ve yardımcı kaynaklardan yararlanma yoluna gitmektedirler. Bu noktada PAPBİL biyometrik analizi sayesinde çocukların erken yaşta kişilik özelliklerine göre yeteneklerinin keşfedilmesinde, bunun kullanılmasında ve sosyo-kültürel hayatlarının yanı sıra akademik yaşantıların da yol gösterici olma hususunda kaynaklık etmektedir. Bu kapsamda PAPBİL yetenek analizi yaptıran 10 ebeveyn ile amaçlı örneklem gerçekleştirilerek, ailelerin bu yetenek analizinden aldıkları geri dönütler alt temalar kapsamında değerlendirilmiştir. PAPBİL yetenek analizi raporunda yer alan alt başlıklar kilit beceriler, kişilik yapısı, iletişim şekli, yetenek & zeka, eğitim öğretim ortamı, motivasyon, kariyer planlaması ve tavsiyeler şeklindedir. Bu noktada rapor çerçevesinde 15 yetenek alanından hangileri çocukta varsa uzman danışman bu doğrultuda rehberlik etmekte ve yönlendirmelerde bulunmaktadır. Nitekim bu rapor ve danışmanlık sonrasında ebeveynlerin geri dönütleri ebeveyn-çocuk ilişkisinde bağlamında açıklanmaya çalışılmaktadır. PAPBİL yetenek analizi sonrasında ortaya çıkan raporun danışmanlığı ardından ailelerin geri dönütleri doğrultusunda meslek seçimi, kariyer planlama, sosyo-ekonomik durum alt başlıkları ekseninde analizlere yer verilmesi planlanmaktadır. Dijital çağın getirdiği olanaklarla birlikte bireyi tanıma teknikleri yönlendirmelerde etkin rol oynamaktadır. Ancak değişen çocuk ve çocukluk algıları ve anlam, önem ve değerler kapsamında çocukluk fikrine, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kazandığı anlama, araştırma yöntemine ve ardından aile dönütlerinden elde edilen bulgular değerlendirilerek bölüm sonuç ve öneriler kısmıyla tamamlanması planlanmaktadır.

Çocuğun Değişen Anlam, Önem ve Değeri

Farklı anlamlarla karşımıza çıkan ve değişime açık olan bir kavram olan çocukluk (Onur, 2005), yetişkinler dünyasında hayal edilen bir yaşamı yansıtır. Tüm insanlığın ortak tecrübesi olan çocukluk kısa veya geçici bir süreç olarak görülse bile insanın hayatına dair kalıcı etkilere sahiptir. Toplumdan topluma farklılık gösteren çocuk ve çocukluk algıları kendine has anlamları çağırır.

Çocukluk ile yetişkinlik kavramlarının birbirinden ayrılması çok uzun zaman sürse de günümüz toplumunda sınırların yine belirsizleştiğini savunan yazarlar da vardır (Güçlü, 2016: 5). Bu yazarlardan ilki Postman'dır. Bu konuda çocukluk fikri Rönesans dönemiyle birlikte ortaya çıkan bir icat olarak kabul edilmektedir (1995). Yine bu dönemlerde çocuğun yeteneklerinin nasıl ortaya çıktığı ve geliştirilmesi noktasında Rousseau'nun yazdığı Emile kitabı ayrıca bir yol gösterici kaynaktır. İnsanın bebekliğinden ergenliğine, yetişkinliğinden yaşlılığına kadar olan yaşam döngülerini içerir.

Heywood (2018) çocukluk hakkındaki çalışmalarında ve Baba Bana Top At adlı eserinde çocukluk konusunda kime çocuk denir ve çocuk algısı üzerine çalışmalar yapmıştır. 666'da Fransız papaz Pierre ve Berulle "Çocukluk, ölümden sonra insan yaşamının en kötü ve en sefil dönemidir." şeklinde ifade etmiştir.

¹ Dr.,Bağımsız Araştırmacı, 0000-0001-7961-2701, cansu1@gmail.com

Günümüzde çocuk ve çocukluk kavramlarına verilen anlam, önem ve değerler değişkenlik göstermektedir. Çocuk kendine has ve bağımsız bir bireyken çocukluk prototipi değişen ve dijitalleşen dünyada farklı şekillerde varlığını sürdüren bir hal almaktadır.

Toplum ve aile bakımında büyük önem taşıyan çocuk, sosyalleşme sürecinde edindiği kazanımlarla birlikte hem içinde bulunduğu toplumu yansıtmakta hem de toplumun oluşmasına fayda sağlamaktadır. Çocukluk ise içinde bulunduğu topluma, kültüre, döneme göre şekillenen ve yeniden inşa edilen sosyo-kültürel bir kavramdır. Çocukluk kavramı ve anlayışı birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Kavram olarak çocukluk her toplumda mevcutken, çocukluk anlayışı farklı toplumlar ve dönemlere göre değişiklik gösterebilmektedir (Onur, 2005: 27-28). Çocukluk anlayışına bakıldığında o toplumda çocuğa verilen tutum ve değerle ilgili fikir vermektedir.

Çocuğun gerçek anlamda okula başlamasıyla aynı zamana denk düşen ortalama 7 yaş zihinsel gelişimin kesin bir dönemecini oluşturur. İster zeka ister isterse duygusal yaşamda toplumsal ilişkiler ve bireye özgü yetenekler ile karmaşık örgütlenmelerden her biri yeni örgütlenme biçimlerini ortaya çıkaracaktır. Bireyler arası ilişkiler açısından bakıldığında çocuk yedi yaşından sonra gerçekte işbirliği yapacak yaşa ulaşıyor (Piaget, 2000: 57-58).

Çocukluk olgusu sosyal ve kültürel koşullardan bağımsız ortaya çıkmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında sosyal ve kültürel koşulların değişmesi beraberinde çocuğa atfedilen değerde de değişmelere sebebiyet verebilmektedir. Her toplumda her çocuğa farklı anlam, önem ve değer verilmektedir. Bir çocuk dünyaya geldiği zaman, ebeveynlerinden en çok ihtiyaç duyduğu şey sevgidir. Sevgi sağlandığı takdirde yetişkinliklerinde de çocuklar kendilerine sunulan sevgiyi kendi çocuklarına aktarma rolünü üstlenebileceklerdir. Bu kapsamda çocuğun ebeveyni ile olan ilişkisi kritik önem arz etmektedir.

Ebeveyn-çocuk ilişkisi

Çocukluk salt doğumla yetişkinliğin arasında olan dönemin ötesini ifade etmektedir. Aile içinde yer alan ilişkiler çocuğun kişilik oluşumunda ve sosyal çevreye olan uyumunda önem arz eder (Çağdaş, 2002: 33). Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan anne ve baba rolleri değerlerin aktarılıp sonraki nesillere geçmesinde tutum, düşünce ve davranışlarla ilişki halindedir (Yağmurlu ve Yavuz, 2012: 150). Kadın ve erkek evlilik sonrası çocuk sahibi olmayı düşündükten sonra hayatlarında bir aile bireyinin daha katılacağı fikri ile iletişim ve ilişkilerinde yaşanan farklılaşmanın yaşanması mümkündür. Ebeveyn ve çocuk arasında sağlıklı bir ilişki kurulabilmesinin temelinde yine kadın ve erkeğin arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması yatar. Bu noktada aile içinde anne ve babanın iletişimi çocuğun aynası olacak; çocuğun anneye olan iletişimi babayı, babayla kurduğu iletişim ise dolayısıyla anneyi etkileyecektir. Çocuk aile içinde öğrendiği davranışlar ile toplum içindeki davranışlarını şekillendirmektedir.

Karşılık beklenmeden oluşan sevgi ve affetme duygusu ile birlikte yerleşik inançların aksine hoşgöründe bulunabilen ebeveynler değil çocuklardır. Çocuk ebeveyni ona nasıl davranırsa çocukta bu şekilde durumu içselleştirip tutum ve tavırlarına bunu yansıtmaktadır (Kaya, 2018: 23).

Dijitalleşmenin yoğun olarak yaşandığı günümüz toplumlarında ebeveynlik modelleri de çocuk yetiştirme biçimleri de değişkenlik gösterir hale gelmektedir. Her çocuk farklı bir kültürde büyür. Kültürler, küçük çocukların eğitimine verdikleri önem doğrultusunda birbirinden ayrılırlar. İsveç'te çoğu çocuk anaokuluna gider fakat okuma yazma becerileri yedi yaşa kadar ertelenmiştir. Diğer yandan Çin Halk Cumhuriyeti'nde, müzik notalarını okuma eğitimine üç yaş sınıfında rastlanır ve alfabe dört beş yaşındakilerden oluşan sınıflarda anlatılır. Formel ya da enformel eğitimin bir seçenek olmadığı durumlarda bile çocuklar bir hayli bilgi edinirler. Böylece çocuklar, dünyaya ilişkin etkin bir keşifle, dünya hakkında sezgisel bir kavrayış edinirler. Küçük çocuklar bilme edimiyle ilgili duyu motor yöntemleriyle ilk derece sembol kullanım kapasiteleri ortaya çıkmakta olan zekâ türlerini birleştirerek, nesnel olaylar ve etrafındaki kişiler hakkında daha tutarlı bir şekilde düşünmeye başlarlar (Gardner, 2019: 117).

Dijital medya dünyasının içine dalmak, çocukların bilişsel gelişimini çeşitli yönlerden etkiler. Öncelikle medya dünyanın her anını ve her yerini resmederek çeşitli çalışmalar sunar. Bu durum çocuk için gerçeğin

bir kısmını oluşturur (Gardner, 2019: 25). Teknoloji ile birlikte dijital bir ebeveyn-çocuk ilişkisi ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda dijital kültür kavramı beraberinde dijital bir geleceği ve yaşamı inşa etmektedir. Dijital kültür çocukların eğitimlerinde nasıl destek olunması gerektiğinde ve ebeveynlere kaynaklık etme noktasında önemli hale gelmektedir. Ebeveynler tarafından bilinmeyen ve kavranamayan durumlarda psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçların farklı tutum ve tavır sergilemelerde çaresiz kalma noktasında gelen ebeveynler aslında bir yardımcı rehber ihtiyacı duymaktadırlar. Bu açıdan da ebeveyn-çocuk ilişkisi çocukların hem sosyal hem akademik hayatından önem arz etmektedir. Otoriter, aşırı koruyucu, helikopter gibi farklı ebeveynlik stilleri oluşmaya başlaması farklı çocuk yetiştirme pratikleriyle birlikte çocuğa verilen anlam, önem ve değerin değişmesine de zemin hazırlamaktadır. Dijital ebeveyn dijital çağın gereksinimlerinden hareketle, dijital araçlardan temel bilgiye sahip, bu ortamların imkanlarının ve risklerin farkında olan ve çocuğunu bu ortamlardan koruyabilen bir ebeveynlik modeli sergiler. Aynı zamanda bu ebeveynlik stili teknolojik gelişmelerden de yararlanabilme noktasında bilinçli bir profildir (Yurdakul vd., 2013: 888).

Aile içindeki bireylerin özellikle de çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak sağlıklı ve normal gelişim gösterebilmeleri için erken çocukluk döneminde bazı temel gereksinimlerin ebeveynleri tarafından yerine getirmesi beklenmektedir.

Erişkin bir insan için kendini tanımak, kendi duygularının kendi sempati ve antipatilerinin nedenlerini anlamak kısacası kendi psikolojisini kavramak hayli güçtür. Çocukları anlamak yeterli bilgilere dayanarak onlara yol göstermek, onlara rehberlik etmek ise bir kat daha güçlük doğurmaktadır. (Adler, 2000: 7).

Okul öncesi dönemi kapsayan 0-6 yaş aralığındaki dönemde, çocuğun kişiliğinin şekillendiği, en önemli evredir. Bu dönemde çocukta dil ve davranış gelişimiyle birlikte çocuğun zihinsel ve dil gelişimi de önemli olmakta; ebeveyni ile kurduğu etkili iletişim önem arz etmektedir. Ebeveyn çocuk iletişimin etkili ve doğru olması çocuğun kendisini ifade etmesini ve gelişimini tamamlayabilmesi noktasında yardımcı olmakta, çocuğun iletişim kurmadan, karar vermesine kadar pek çok hususta yardımcı olmaktadır. Özellikle küçük yaş gruplarında ebeveyn-çocuk iletişiminin sağlıklı yürütülebilmesi oyun kavramı ile oluşmaktadır. Sağlıklı iletişimin en önemli aktörü 0-6 yaş grubundaki çocuklarda oyun kültürüdür.

Okul öncesi dönemde çocukların zihinsel ve dil gelişimleri noktasında, ebeveyn rolü fazlaca önemli bir husustur. Okul öncesi dönemdeki çocukların, ebeveynleri ile olan iletişimi, sahip oldukları aile yaşantısı, ebeveynlerin çocuklara yönelik tutum ve tavırları, çocukların kişilik gelişimi açısından önem arz etmektedir. Duygusal ihtiyaçlar ile birlikte okul öncesi dönemdeki çocuklarla kurulan iletişimde uyum ve özen çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştıran unsurlardır (Öngider, 2013: 439, 437). Ebeveynin çocuğu ile kurduğu oyun, geçirdiği zaman dilimi, hedeflenen davranış kalıplarının çocuğa aktarılması çocuğun dil gelişiminin sağlanması önemlidir.

Ebeveyn çocuk iletişiminde oyunun rolü adlı çalışmadan çıkarılan sonuçta ebeveynlerin çocuklarına karşı geliştirdiği baskılayıcı yaklaşımlarla beraber ebeveyn-çocuk ilişkisinde olumsuzluklar ortaya çıkarken, sempatik, daha demokratik ve özgürlükçü tutum sergileyen ebeveyn modellerinin daha olumlu yönde iletişim kurmaları söz konusu olmaktadır. Bu anlamda; ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe, çocukları ile oyun oynayarak geçirdikleri nitelikli zamanın da arttığı görülmüştür (Akaroğlu vd., 2019: 222).

PAPBİL Yetenek Analizi ve Kullanım Alanları

Bireyi tanıma tekniklerinden olan PAPBİL, günümüzün sürekli dijital çağda farklı bir kullanım alanı oluşturmaktadır. Birçok öğrenme kuramı ve zeka kuramlarından faydalanılarak geliştirilen bu yetenek analizi profili erken yaşta çocuklarının yetenek ve zekalarını test edip bu doğrultuda uygulamaya koymaya çalışan ebeveynler için bir kaynaklık etmek noktasında önemlidir. Aksi halde çocukları için uygun eğitim öğretimi o koşullarından, eğitim modellerine, yetenek, zeka ve kişilik özelliklerinden kişilik yapılarına, motivasyondan kariyer planlamalarına kadar pek çok alt başlık sunan PAPBİL yetenek analizi ebeveyn için bir pusula görevi görmektedir. Çocukların yeteneklerinin erken yaşlarda keşfedilmesi uygun eğitim öğretimi

ortamında eğitim alma noktasında kaynaklık edebilme açısından etkili bir konumdur. Bu kapsamda PABİL yetenek analizi ile Gardner'in Çoklu Zeka Kuramı adlı kitabında bahsettiği "Eğitim çevresel bir faktör olarak başlar ve içsel süreçlerle devam eder." görüşü uyuşmaktadır. Bu noktada eğitim süreçleri desteklenerek öğrencinin akademik başarısında sosyo-kültürel etkinliklerine kadar pek çok alanda keşfedilme ve yönlendirmelerde yardımcı bir kaynaklık sunmaktadır.

Gardner, zekâ konusunda yapmış olduğu çalışmalarında saf uzamsal bir zeka olmadığını bir çocuğun bulmaca çözümünde, yön bulmasında, blok inşasında ya da basket paslaşmasında ifadesini bulabildiği bir uzamsal zeka olduğunu ifade etmektedir (Gardner, 2016: 19). Benzer şekilde yetişkinler de uzamsal zekayı doğrudan göstermezler ancak iyi ya da kötü olsun satranç oynuyorsa oynuyordur mantalitesi ile bazı becerilere sığınır.

Dunn ve Dunn (1992), öğrenme stillerini ele alırken her öğrencinin farklı olduğuna, yeni ve zor bilgiyi öğrenmeye hazırlanıp öğrenirken ve bu bilgileri hatırlarken kendine has metotlar geliştirmesi gerektiğinin bilincindedir. Bir kişinin bir konuyu anlaması ve özümsemesinde farklılıklar meydana gelebileceğini ifade eder. Ayrıca öğrenme stilleri her bireyde farklılık gösterirken, "bireyin yeni ve zor bilgi üzerine düşünmesiyle başlayan, bilgiyi alma ve zihne yerleştirme süreciyle devam eden bir yol" olarak belirtir (1992:2).

Her insanda zekâ türlerinin bulunduğunu söylesek de farklı zeka türleri farklı kombinasyonları da doğurur. Bu noktada insanların yetenek ve yaratıcılıkları büyük farklılıklar gösterir. Bir öğrencinin her zekasının ayrı ayrı güçlü yanları olduğu gibi zayıf yanları da bulunmaktadır. Bu güçlü ve zayıf yanlara göre bireyin daha başarılı olması desteklenebilir. Bireyin doğuştan gelen özelliklerinin analiz edilmesinde ve bireyin eğitim öğretim ortamı, sosyo-kültürel becerileri, akademik yaşantısında destekleyen bir yöntem oluşturmada kişilik özelliklerine uygun yetenek yönlendirilmesinin yapıldığı yeni bir teknik olarak PABİL karşımıza çıkmaktadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Her bilim dalı kendi çalışma alanına göre yöntem geliştirip uygularken sosyal bilimlerde en sık kullanılan içerik analizi tekniği rastlantısal değildir. İçerik analizi, iletişimin sunulan içeriğinin taraf tutmadan, sistemli ve niceliksel tanımıdır (Berelson 1952: 17). "İçerik analizi" ve "kodlamayı" karşılıklı değişken olarak kullanıp taraf tutmadan sistemli ve nicel tanımlamaları ifade eder (Cartwright 1953: 421). İçerik analizinden çıkan mesajlar bilimsel analizi oluşturmaktadır (Barcus 1959: 72). İçerik analizi sonucu verilerden elde edilen içeriklerin tekrarlı ve geçerli sonuçlar çıkarması üzerine kurulan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff 1980: 25). Bu çalışmada ebeveyn çocuk ilişkisinin karşılıklı değişimi ve ortaya çıkan/çıkabilecek ilişkiler bağlamında PABİL yazılım teknolojileri aracılığıyla uygulanan yetenek & kişilik analizi sonucu aileye verilen danışmanlıklar sonrasındaki geri dönütlerin yönlendirilmeleri çerçevesinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin değişimi üzerine odaklanılmaktadır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme stratejileri üzerinden düşünüldüğünde kişilik yapılarından, eğitim öğretim ortamlarına, motivasyon ve kariyer planlamasına kadar pek çok konuda ebeveyne yönlendirmelerde bulunmaktadır. Bu kapsamda PABİL yetenek analizini çocuklarına yaptıran aileler ile görüşmeler gerçekleştirilerek, veriler temalara ayrılmıştır.

PABİL bir biyometrik analiz sonucu ortaya çıkan yeteneklerin dokuz alt başlıkta sunulduğu bir dijital ile ebeveyne ve eğitime yol göstermek noktasında bir kılavuzdur. Bu noktada rapor aracılığıyla ebeveyne danışmanlık hizmeti verilir. Raporun içeriklerinde ortaya çıkan yetenekler şu doğrultuda sunulmaktadır: Kilit beceriler, kişilik yapısı, iletişim şekli, yetenek & zeka, eğitim öğretim ortamı, motivasyon, kariyer planlaması ve gelişim tavsiyeleri şeklindedir. Bu noktada rapor çerçevesinde 15 yetenek alanından hangileri çocukta varsa uzman danışman bu doğrultuda rehberlik etmekte ve yönlendirmelerde bulunmaktadır.

Bu araştırmada sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan güdümlü/amaca yönelik yöntem/örneklem kullanılmıştır. Punch'ın ifadesi üzerine; 'herkesi, her şeyi, her yeri araştıramayacağımız önemli bir husustur. Örneklem sadece hangi kişilerle görüşme yapılması gerektiğine ve hangi olayları gözlemleyebileceğine karar vermekle kalmaz bunun yanı sıra örnek bir olay içerisinden de örneklem oluşturabilmek önemlidir. "Amaçlı örneklem" belirli bir amaçla veya odaklanılan konuyla ilgili örneklem önceden düşünölüp karar verilmesi' demektir (Punch 2016: 183). Amaçlı örneklemde araştırmacı örneklem için hangi birimlerin seçileceğine karar vermektedir. Araştırmacının uygun gördüğü kümeler, gruplar, birimler araştırmanın amacına da uygun olarak belirlenir.

Araştırma kapsamında 10 gönüllü ebeveyn ile gerçekleştirilen görüşmeler sonrasında ortaya çıkan temalar ve ailelerin geri dönütleri ayrı bir başlıkta değerlendirilmektedir.

PAPBİL YETENEK ANALİZİ YAPTIRAN AİLELERİN GERİ DÖNÜTLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ailelerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Ebeveyn Yaşı	Çocuğun Yaşı	Ebeveyn Mesleği	Kardeş Sayısı	Okul Türü
K1	38	7	Öğretim Üyesi	1	Özel okul
K2	42	7	Ev hanımı	2	Devlet
K3	34	6	Aile Danışmanı	2	Özel okul
K4	43	6	Ev Hanımı	2	Özel okul
K5	40	6	Öğretmen	2	Özel okul
K6	40	8	Öğretmen	2	Devlet
K7	45	16	Özel Sektör	2	Devlet
K8	42	8	Öğretmen	2	Özel Okul
K9	42	9	Öğretmen	2	Özel Okul
K10	43	15	Ev Hanımı	1	I Özel Okul

Ebeveynlik Stilleri

PAPBİL yetenek analizi yaptırnan ebeveynlerden farklı ebeveynlik stili benimseyen ebeveynler görüşme yapıldı. Araştırma 10 katılımcı üzerinden yürütüldü. Tüm katılımcıların çocuklarına PAPBİL Yetenek Analizi çocuklarına uygulandı. Katılımcıların bir kısmının talebi doğrultusuna birden fazla çocuğuna ve

kendilerine de PAPBİL Yetenek Analizi uygulandı. Katılımcıların tamamından PAPBİL Yetenek Analizi hakkında veri toplandı. Toplanan verilerin bir kısmı aşağıya aktarıldı.

PAPBİL yetenek analizini ilk olarak çocuğum için nasıl faydalı ebeveyn olabilirim düşüncesi ile yaptırım. Arkadaşlarımdan duymuştum. Biraz geç ebeveyn olduk bundan kaynaklı ebeveynlik noktasında yetersiz hissettiğim dönemler yaşıyordum. Çocuğum çok içine kapanık ve tutuktu. Okula ilk başladığı sene arkadaşları ile uyum sağlayamadı gibime geliyordu. Okul değiştim. Sonra pişman oldum. Analizi yaptırdıktan sonra aslında danışman hoca bize bu konuda da yardımcı oldu. Yine de benim için helikopter ebeveyn kavramını kullanması beni biraz sarstı. Sonra düşününce çocuğumu çok didiklemediğini onun faydası için kabul ettim (K8, Ç.Y-8, Özel Okul).

Tek çocuğum var. Tüm imkanları onun faydasına yaptırıyorum. Bu analizi duyduğum zaman hem moxo testi gibi düşündüm hem de merak ettim. Sonra farklı olduğunu ve genetik olduğunu anlattılar. Yani hem babasının hem benim özelliklerimi almış bir çocuğumuz vardı ve merak ettim. Çocuğumda mantık matematik zekâ çıktı. Evet babası gibi dedim. Eşim (çocuğumun babası) her şeyi planlar. Kar zarar düşünür. Karşılıklı çıkarıcı derim ona bazen ama aslında öyle değildir. Yararını düşünür her şeyin. Oğlumda bir de içe dönük ve bedensel yetenekler çıktı. İçe dönük duyduğumda korktum. Ama danışman hoca bana bunun tutuk çekingen olmadığını, mükemmeliyetçi ve dediğim dedik olduğunu, yönlendirmelerde mantıklı açıklamalarda bulunulması gerektiğini güzelce anlattı. Biraz rahatladım ama oğlumun hem gittiği kursa hem okula hem de rehber öğretmenine raporu gösterdim ve takviyelerde bu noktada bulunmalarını istedim. Bir şeyleri yanlış yapmaktan korkuyorum. Her şey çocuğumuz için. Doğru ve iyi eğitim alsın istiyoruz sonuçta (K3, Ç.Y-6, Özel Okul).

Yetenek analizini arkadaşının annesinden duyduk ve beraber gittik. Kendisi özel okulda öğretmen. O çağı daha iyi takip eder diye düşünüp bende çocuğuma yaptırım. Kardeşi henüz 1.5 yaşında yaşını doldurunca ona da PAPBİL Yetenek Analizi yaptırmak istiyorum. Çalışmadığım için dışardan ve sosyal medyadan gelen önerileri fazlaca önemsiyorum (K4, Ç.Y-6, Özel Okul).

PAPBİL yetenek analizini ilk duyduğumda acaba benim çocuğumda neler var diye merak ettim. Gözlemlerim doğrultusunda çok içe kapanık, paylaşımdı değildi. Bana çok düşkün olmasından korkuyordum ancak ayakları üstünde durması gerektiğinin de farkındaydım. Testi ilk yaptırdıca çocuğumda içe dönük, disiplinlerarası, uzamsal yetenekler çıktı. Danışman hocayla görüşmemizde fark ettim ki çocuğumu anlatıyor. Tutarlılık oranı bu noktada oldukça yüksekti. Çocuğumu zaten gözlemliyordum ancak rapor ve içerikler bana daha detaylı bilgiler sundu. Kaygılı ve zor bir ebeveynim. Özel okula tüm gün gittiği ve eğitimi daha iyi olduğu için verdim. İngilizce akademik bilgiler robotik kodlama gibi pek çok alanda faaliyet göstermesinin yanı sıra, sosyo-kültürel becerileri de yüksek olacağı umuduyla kaydoldu 1.sınıfa. ben akşam eve geldiğinde ödevlerinde yardımcı oluyor ve bu doğrultuda takipte bulunabiliyorum (K1, Ç.Y-7, Özel Okul).

Çocuğuma yetenek analizini yaptırırken telaşlıydım. Parmak izi verme durumu beni tedirgin etti. Ama bu testi uygulayan uzmanlar analiz edilen parmak izlerinin sistem tarafından kalıcı olarak silindiğini aktardılar. Bu konuda Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Cumhuriyet Teknokent'in onay yazısını gösterdiler. Aslında telefonlar, tabletler, bilgisayarları da parmak izimizi vererek kaydediyor ve sürekli kullanıyoruz. Ben her iki çocuğuma da PAPBİL Yetenek analizi yaptırım. Aslında fark ettim ki özel okulda olmasına rağmen pek çok aktiviteden sorumlu olsalar da çocuğumun ilgisi ve yeteneği olan konular bazı şeylerle sınırlı. Bu noktada çekimsiz kalıp her yere yetiştirme telaşına düşmek bana ve ona zarar veriyordu. Zorla piyano kursuna göndermiş olamam da bunlardan bir tanesi! (K9, Ç.Y-9, Özel Okul).

Çok evhamlı bir ebeveyn değilim ama çocuklarımla anneleri ile bir araya gelince onların söylemleri doğrultusunda da elimde olmadan kıyaslamaya başlıyorum. PAPBİL Yetenek Analizi bu konuda çocuğumun ve kendimin ve yeteneklerini tanımama ve bu konuda kendimizi sorgulamamıza imkan tanıdı. Aslında bu

soruları kendime ve çevreme sormak bizi biraz gerdi. Sizde o yetenek var bizde neden yok dedim. Sonra saçmalama her çocuk farklı özel dedim (K5, Ç.Y-6, Özel Okul).

Değişen toplumsal koşullar düşünüldüğünde ebeveyn-çocuk ilişkisi ebeveynlik pratiklerinin değişmesiyle de görünür hale gelmektedir. Özellikle özel okullarda eğitim gören çocukların ebeveynlik pratikleri düşünüldüğünde daha korumacı, prensipli ve helikopter ebeveynlik izleklerine rastlanmaktadır. Helikopter ebeveynlik denildiğinde küçük bir çocuk danışanının annesini bu şekilde tanımlaması sonucu ilk olarak 1969 yılında ortaya çıkmaktadır. Yine değişen ebeveynlik stillerinden Baumrind'in demokratik-otoriter ve izin verici şekilde karşımıza çıktığı görülmektedir. Ebeveynler çocuklarını her alanda kısıtlama eğilimi gösterirken Robert Plomin (2019) ebeveynlerin çocuklarını eğlendirip tadını çıkarmalarını tavsiye etmektedir. Ancak bir noktada da ebeveyn çocuğunun başarısız olmasını istemez ancak Sennett'in (2011) de başarısızlık noktasında değindiği gibi "ne kadar başarılı olursa olsun, aslında rekabet piyasası o kadar yüksektir". Ebeveynlerin de dijitalleşmenin etkisiyle rekabete dayalı bir eğitim politikasına çocuklarını adapte etmeye çalıştıklarını görülmektedir. Özel okulların yanı sıra özel dersler ve destekleyici kurslar ile hayatın akışında değil kuralına uygun bir eğitim profili yaratmaya çalışan helikopter ebeveynlerin aslında önünü açacak yetenek analizi testi kaygılı ebeveynler için pragmatist bir durumdadır. Bu kapsamda son dönemlerde ise ebeveynlerin genel olarak yaşadığı kaygı çocuklarının geleceği noktasında oluşmaktadır. Bu açıdan daha korumacı bir durum sergileyen ebeveynlik pratikleri içinde PAPBİL yetenek analizi ve raporu sonucu ebeveynlere verilen danışmanlıkla birlikte yönlendirici ve rahatlatıcı olmaktadır.

Meslek Seçimi Ve Kariyer Planlaması

"Ben yapamadım sen yap oğlum/kızım" mottosundan yola çıkarak görüşme yapılan 10 ebeveyn aslında çocukları için gelecek kaygısı yaşamaktadır. Doğru yönlendirme konusunda hassas olan bu ebeveynler çocuklarına karşı korumacı bir tutum sergilerken aynı zamanda doğru yönlendirmeye de ihtiyaç duymaktadırlar. PAPBİL yetenek analizi yaptırmak istemelerindeki en önemli faktör kariyer planlamasını, eğitim öğretim koşullarını iyi tespit edebilmektedir. Ebeveynlerden yarısı çocuklarını kendi hayallerinde kurdukları meslekleri gerçekleştirememekten kaynaklı baskılama yoluna gidebilmektedirler. Hayat koşullarının değişmesiyle beraber meslek seçimleri daha da farklılaşmaktadır. Özellikle K7 ve K10 üniversite sınavına hazırlık sürecindedir. Bu kapsamda PAPBİL yetenek analizi raporunun sunduğu 9 alt başlığın içeriğinde yer alan kilit becerilerinden, eğitim öğretim ortamına, kariyer planlamasından motivasyona kadar rapor sonucundaki danışmanlıkta ebeveynlere hizmet verilmektedir. Bu kapsamda çocuğun yanlı düşünmesini engelleyecek şekilde raporun danışmanlığı sunulurken sadece ebeveynlere danışmanlık verilmektedir.

"Çocuğumun öğrenci koçu ile görüşmelerimizde bize PAPBİL'den bahsetti. Biz çok anlamamıştık danışmanlıkta da koçu bizimle beraber oldu. Disiplinler arası yetenek çıktı oğlumda. Ders çalışması istikrarlı değildi. Bir düzeni yoktu ve dağınık çalışıyordu. Onu düzene koyacak bir uzman bulduk. Bize ne derse onu yapıyorduk. PAPBİL ile de öyle tanıştık. Eğitim ortamı, öğretmenlerin nasıl olması gerektiği, ders bazlı neyi nasıl çalışacağımı PAPBİL danışmanı bize anlattı. Oğlum hakkında detaylı bir rapor sundular. Raporda yazılı yeteneklerin bir kısmının farkında olmasına rağmen oğlum yine de takıntılı tutumlar sergiledi. Neden benim bu yeteneklerim var? Benim mesleğim ne olacak? gibi soruların ardı arkası kesilmedi. Bu noktada PAPBİL Danışmanından detaylı bilgi aldık. Oğlum bu sene üniversite sınavına girdi. Raporun kariyer planlamasında çıkan meslekleri ona sınav sonrası gösterdiğimizde biraz çerçeveyi zihninde çizdiğini belirtti. Bakalım artık. Keşke küçük yaşlarda böyle bir imkan olup yetenek testi yaptırsaydık. Daha sağlıklı yol alırdık (K7, Ç.Y-16, Devlet Okulu).

Yönlendirme yapmak en zor işlerden biri. Özellikle tek çocuk olunca. Babası bana göre daha rahat ama sanki ben ne duysam çocuğu götürmek testlere sokmak oyun gruplarına dahil etmek istiyorum belki hata belki değil bilmiyorum ama. Sonuç itibarıyla PAPBİL'i duyunca da yaptırmak istedim. Kendi çocuğumu başkasının ağzından dinledim resmen. Bu konuda yönlendirmeleri de aldım. Sorun yaşadığım konulara da

danışman hoca dikkat, kırmızı kural şeklinde değindi. Notlar aldım. Yine süreçte görüşelim dedi. Sınav sürecimizde de bize destek olacağını düşünüyorum (K10, Ç.Y-15, Özel Okul).

Dijital çağın da getirdiği belirsizlik ve hedef belirleyip uygulamama hali genellikle üniversite tercih dönemlerinde görülse de kaygılı ebeveynlik stilleri gösteren anne babaların çocuğu için erken dönemde kariyer planlaması yapmaya çalıştığı görülmektedir. PAPBİL yetenek analizi sonucu ortaya çıkan yeteneklerin anlatıldığı alt başlıklardan biri de kariyer planlaması olmaktadır. Bu bağlamda yetenek bazlı kariyer yönlendirmesi de uygulanabilmektedir.

Sosyo-Ekonomik Durum

PAPBİL yetenek analizi yaptıran 10 katılımcıdan 7'si çocuğu için özel okulu tercih ederken, 3'nün çocuğu devlet okuluna gitmektedir. Bu öğrencilerin devam ettikleri okul türleri ve PAPBİL karşılaştırıldığında ebeveynlere yöneltilen soru çerçevesinde "çocuğunuzun okul seçiminde neye dikkat ettiniz?", "maddi durumunuz bir önceki seneye göre koleje devam etmesine engel oluyor mu?", "Özel okulu tercih etme sebebiniz bakım rolünü yerine getirememekten kaynaklı mı eğitim mi?" gibi sorular çerçevesinde belirlenmiştir.

Bu noktada ; *"Ben çalışıyorum. Evimizin yakınlarındaki devlet okullarında eğitim yarım gün. Haliyle benim çocuğumu okuldan alacak, karnını doyurup kurslara götürecek kimse yok. Bu sebeple tüm gün eğitim görebileceği bir okulu tercih etmek zorunda kaldım. Okulda hem ders, hem İngilizce hem de sosyal beceriler kazanıyor. Ekstra bir kursa göndermek zorunda kalmadan tüm olanakları ile eğitim almasına yardımcı oluyorum. PAPBİL yetenek analizini sınıf öğretmenini ile paylaştığımda çok fazla dikkatini çekmedi biz zaten çocukları tanıyoruz demişti. Ancak ben oğlumun yeteneklerine baktığımda içe dönük, işitsel ve uzamsal analitik zeka ile karşılaştık. Danışman hoca bu noktada bize çok düzenli ve titiz olabileceğini, kendine has düzene herkesin uymasını isteyeceğini, direk sosyalleşme noktasında çocuğumuzu zorlamamız ve kademeli olarak onu ortama uygun koşullarla getirmemiz gerektiğini söyledi. Nitekim oğlum ilk girdiği ortamda çok çekingen ve utangaç tavırlar sergilemekte. Bu beni rahatsız eder ve bazen de kızdırırdı. Ancak gördüm ki bunlar benim çocuğumun kişilik özelliklerini oluşturuyor"* (K1, Ç.Y-7, Özel Okul).

Milli eğitimde öğretmen olmama rağmen çocuğumu imkanları zorlayarak devlet okuluna değil özel okula gönderdik. Bunun sebebi çocuğumun sosyal hayatı daha fazla olmasını düşünmemden kaynaklıydı. Biraz çekingen ve tutuk bir çocuk. Yetenek analizi sonrasında danışman hocada bizlere süreçte yaşayacağımız sıkıntıları, zorlukları, tavsiyeleri belirtti. Ek olarak kurslara ihtiyaç duymadan yönlendirebileceğimiz bir özel okula verme sebebimiz buydu. Sosyo ekonomik olarak bizi yorup yetişemediğimiz zamanlar olsa da en iyisine ulaşabilmek adına zorluklara katlanmayı tercih ettik. Aksi halde her türlü kurs, etkinlik vs için ayrı ücret ödemek mantıksız olacaktı. Kardeşi de var düşünürsek ona bu imkanları ilerisi için sağlayabilir miyiz bilmiyorum ama elimizden geldiği kadar destek olmakla yükümlüüz (K6, Ç.Y-8, Özel Okul).

Çalıştığım özel okulda çocuk ücretsiz eğitim alma hakkına sahip olmasa sanırım özel okula veremezdim. Yıllık ödenen eğitim ücretleri hariç diğer masrafları bile hali hazırda bizi maddi anlamda tüketiyor. Çocuğum sosyal bilinci yüksek. Aynı zamanda aktivitelere ve okulun türlü faaliyetlerine aktif katılım gösteriyor. PAPBİL yetenek analizinde de sosyal yönleri ve dilsel yatkınlığı çıktı. Raporun detayları doğrultusunda da aslında fark ettiğim maddi zorluklara onun için katlanıp özel okul veya destekleyici kurslar ile süreci yönetirdik (K8, Ç.Y-8, Özel Okul).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveyn çocuk ilişkisi bağlamında değişen çocukluk kavramıyla birlikte verilen anlam, önem ve değerlerde değişkenlik göstermektedir. Geleneksel dönemde çocuk denildiğinde ekonomik beklentiler daha baskın iken, günümüze gelindiğinde daha dijital bir çocukluk anlayışıyla birlikte psikolojik doyum önem kazanırken, çocuk merkezli toplumlar ortaya çıkmaktadır.

Aile, çocuğun hayata hazırlanmasında ve hayatını sürdürmesinde en temel dinamiklerden birini oluşturmaktadır. Ebeveyn olmak ise aile yaşam döngüsünde en önemli kurumlardan birini oluştururken bu sürece uyum sağlamak, ebeveynliği öğrenmek ve ebeveynlik pratiklerini doğru gerçekleştirebilmek, ebeveyn-çocuk iletişimini sağlıklı yürütüp yönetebilmek önemli olmaktadır. Bu durumlar aile ve toplum sağlığı içinde ayrıca önemlidir. Çocuğun bakım ve gereksinimleri ihmal edilip doğru şekilde karşılanmadığında hayatında olumsuz etkiler bırakabilir. Bu noktada değişen toplumsal yapı içerisinde ebeveynlik yapma önemlidir. Çocuğun sosyo-kültürel becerilerinden eğitim yaşantısına kadar doğru yönetip yönlendirebilmek değişen çağda önem kazanmaktadır.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan ilk boşluğu ebeveynlik stilleridir. Son dönemlerde ise ebeveynlerin genel olarak yaşadığı kaygı çocuklarının geleceği noktasında oluşmaktadır. Bu açıdan daha korumacı bir durum sergileyen ebeveynlik pratikleri içinde PABİL yetenek analizi ve raporu sonucu ebeveynlere verilen danışmanlıkla birlikte yönlendirici ve rahatlatıcı olmaktadır.

Bireyi toplumsal yaşama hazırlayan, bağımsız bir kimlik kazanmasını sağlayan, fizyolojik ve psikolojik olarak çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan aileler olduğu gibi çocuğun çatışma içinde büyüdüğü, bakım ve gereksinimlerinin karşılanmadığı ya da ihmal edildiği aileler de görülebilmektedir. Bilinç düzeyi yüksek ve çocuğun toplumsal faydasının güdüldüğü yetenek analizi sonrası ebeveyn danışmanlığındaki yönlendirmeler ile çocukluktan yetişkinliğe kadar bağımsız bir kimlik kazanmasından temel gereksinimlerin doğru verilmesinde destek sağlamaktadır. Bir diğer bulgu meslek seçimi ve kariyer planlamasıdır. PABİL yetenek analizi yaptırmak istemelerindeki en önemli faktör kariyer planlamasını, eğitim öğretim koşullarını iyi tespit edebilmektedir. Ebeveynlerden yarısı çocuklarını kendi hayallerinde kurdukları meslekleri gerçekleştirememekten kaynaklı baskılama yoluna gidebilmektedirler. Hayat koşullarının değişmesiyle beraber meslek seçimleri daha da farklılaşmaktadır. Bu nedenle ailenin çocuğun hayatında olumlu etkiler bırakabilmesi için sağlıklı ya da normal bir yapıya, iletişim ve etkileşime sahip olması gerekmektedir. Bu noktada anne baba tutumları ve bilinç düzeyleri önemli rol oynamaktadır.

Bir diğer araştırma bulgusu sosyo-ekonomik durumdur. Eğitim öğretim koşulları ne yazık ki her bireyse aynı seyir içinde olmamaktadır. Özel okuldan devlet okuluna, kreşlerden oyun kulüplerine kadar değişen eğitim öğretim ortamı çocuğun eğitimine katkı noktasında da farklılık sergilemektedir. Ebeveynler çocuk sahibi olurken büyük sorumluluk almaktadır.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2000). *Çocuk Eğitimi* (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Akaroğlu, Gülriz, Dağ, N., Besrek, S., Selvi, M. Ve Altıparmak, Ş. (2019, Ekim), "Ebeveyn Çocuk İletişiminde Oyunun Rolü", *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S 3: 208-228.
- Barcus, F. E. (1959). *Communications Content: Analysis of the Research, 1900-1958*, Unpublished doctor's dissertation, University of Illinois.
- Berelson, B. (1952) *Content Analysis in Communication Research*, Free Press, Glencoe.
- Cartwright, D. P. (1953) *Analysis of Qualitative Material*, L. Festinger and D. Katz (eds), *Research Methods in the Behavioral Sciences*, Holt, Rinehart and Winston, New York, pp. 421-470.
- Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba Çocuk İletişimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Dunn R, Dunn K (1992). *Teaching Elementary Students Through Their Individual Learning Styles: Practical Approach For Grades 3-6*, Massachusetts, Allyn And Bacon
- Gardner, H. (2016). *Zihin Çerçevesi Çoklu Zeka Kuramı*, İstanbul: Alfa Yayınları
- Gardner, H. (2019). *Eğitilmemiş Zihin Çocukları*, Alfa Bilim.

- Güçlü, S. (2016). Çocukluk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları. *Sosyoloji Dergisi Armağan Dergisi*, 1-22.
- Heywood, C. (2003). *Baba Bana Top At.* (Çev. Esin Hoşsucu), Kitap Yayınevi.
- Kaya, N. (2018). *İyi Aile Yoktur*, İthaki Yayınları: İstanbul.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*, Sage, Beverly Hills.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öngider, N., “Anne Baba İle Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, V/4 (2013), S. 420-440.
- Piaget, J.(2000). *Çocukta Zihinsel Gelişim* (Çev. Hüseyin Portakal), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu* (K. İnal, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.
- Punch, K. (2016). *Sosyal Araştırmalara Giriş*, Dursun Bayrak, Bader Arslan & Zeynep Akyüz (Çev.), Siyasal Kitabevi.
- Sennett, R. (2011). *Karakter Aşınması*, 5.Baskı, Barış Yıldırım (Çev.), Ayrıntı Yayınları
- Yağmurlu, B. ve Yavuz, M. (2012). “Ana Babalığın Görünmeyen Yönleri: Bilişler”, *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*, M. Sayıl ve B. Yağmurlu (drl.), Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F., Odabaşı, H. (2013). “Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.